

Waloryzacja turystyczna Ciężkowicko-Rożnowskiego Parku Krajobrazowego

Tourism evaluation of Ciężkowicki-Rożnowski Landscape Park

Beata Fornal-Pieniak¹, Czesław Wysocki, Karol Wojciech Chyliński

¹Szkola Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Katedra Ochrony Środowiska,
Wydział Ogrodnictwa i Architektury Krajobrazu
ul. Nowoursynowska 161, 02-787 Warszawa, Polska
e-mail: beata_fornal_pieniak@sggw.pl

Abstract. Protected areas include many natural and cultural elements. Generally, protected areas are focus on biodiversity conservation and tourism. The purpose was natural and cultural evaluation of Cieżkowice-Rożnow Landscape Park for recreation. Study area was divided into 9 landscape units. Natural and cultural evaluations were done including 14 criteria according Zarska method. It was distinguished areas with different natural and cultural values on Cieżkowice-Rożnow Landscape Park.

Słowa kluczowe: turystyka, waloryzacja przyrodniczo-kulturowa, park krajobrazowy
Key words: tourism, natural and cultural evaluation, landscape park

Wprowadzenie

Turystyka została uznana i doceniona jako ważna gałąź gospodarki. Rozwój turystyki jest mocno powiązany z walorami przyrodniczymi, kulturowymi i wizualnymi danego obszaru. Turystyka i rekreacja na obszarach cennych przyrodniczo, np. w parkach krajobrazowych, powinna być realizowana zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju (Pawłowski 2006, Myga-Piątek 2011). Aby określić wartości przyrodnicze i kulturowe danego regionu należy wykonać waloryzację przyrodniczo-kulturową (Żarska 2009). Wyniki badań powinny być wykorzystane w celu sformułowania wskazań do zagospodarowania tego terenu dla potrzeb turystyki. Celem pracy jest ocena walorów przyrodniczo-kulturowych w kontekście atrakcyjności Ciężkowicko-Rożnowskiego Parku Krajobrazowego dla potrzeb turystyki.

Materiał i metody

Ocenę walorów środowiska przyrodniczego przeprowadzono na obszarze Ciężkowicko-Rożnowskiego Parku Krajobrazowego w latach 2011–2012. Ciężkowicko-Rożnowski Park Krajobrazowy powstał w 1995 r. Położony jest w południowo-wschodniej części województwa małopolskiego na Pogórzu Rożnowskim i Pogórzu Ciężkowickim (ryc. 1). Powierzchnia parku wynosi 17 634 ha. CRPK obejmuje siedem gmin: Ciężkowice, Czchów, Gromnik, Rzepiennik Strzyżewski, Zakliczyn, Gródek nad Dunajcem, Czchów (Marciniak et al. 1999). Teren opracowania został podzielony na 9 jednostek badawczych. Granice jednostek zostały poprowadzone wzdłuż głównych dróg. Było to zgodne z prośbą władz gminnych, którym zależało na łatwej identyfikacji granic w terenie. Następnie przeprowadzono ocenę przyrodniczo-kulturową uwzględniającą elementy środowiska

ożywionego i nieożywionego wg metody Żarskiej (2009). W waloryzacji turystycznej uwzględniano 7 kryteriów do oceny walorów przyrodniczych i 7 kryteriów do oceny środowiska kulturowego (tab. 1 i 2). W inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej nie uwzględniono zwierząt i ptaków. Do oceny walorów przyrodniczych i kulturowych zastosowano bonitację punktową w skali od 0 do 3 punktów, przyjmując, iż 3 punkty oznaczają najwyższą wartość ocenianego elementu w danej jednostce badawczej. W odniesieniu do pozostałych kryteriów oceny, tj. występowanie pomników przyrody, występowanie elementów przyrody nieożywionej, występowanie wód powierzchniowych, występowanie punktów widokowych, występowanie szlaków pieszych, rowerowych, konnych oraz zróżnicowanie bazy noclegowej (gospodarstwa agroturystyczne, hotele, pensjonaty) przyjęto punktację dwustopniową od 0 do 1 punktu. Końcowa ocena bonitacyjna polegała na sumowaniu punktów odnoszących się do poszczególnych kryteriów.

Tab. 1. Waloryzacja środowiska przyrodniczego – kryteria oceny

Tab. 1. Natural evaluation – criteria

	Kryteria oceny	Bonitacja punktowa
występowanie lasów	obszar z przewagą lasów (pow. 50% jednostki)	3
	Obszar ze średnim udziałem lasów (pow. od 25% do 50% jednostki)	2
	Obszar z małym udziałem lasów (poniżej 25% jednostki)	1
	Obszar bez lasów	0
zróżnicowanie szaty roślinnej	duża różnorodność szaty roślinnej (powyżej 5 zbiorowisk roślinnych w jednostce)	3
	Średnia różnorodność szaty roślinnej (od 3 do 4 zbiorowisk roślinnych w jednostce)	2
	Mała różnorodność szaty roślinnej (od 1 do 2 zbiorowisk roślinnych w jednostce)	1
występowanie obszarów chronionych	Występowanie parku narodowego	3
	Występowanie rezerwatów przyrody	2
	Występowanie stanowisk dokumentacji przyrodniczej, użytków ekologicznych itp.	1
	Brak form ochrony przyrody w badanej jednostce	0
występowanie pomników przyrody reprezentowane przez drzewa	obecność pomników przyrody	1
	Brak pomników przyrody	0
występowanie elementów przyrody nieożywionej objętych ochroną	Obecność elementów przyrody nieożywionej	1
	Brak elementów przyrody nieożywionej	0
występowanie wód powierzchniowych (rzeki, jeziora)	Obecność wód powierzchniowych	1
	Brak wód powierzchniowych	0
występowanie punktów widokowych	Obecność punktów widokowych	1
	Brak punktów widokowych	0

Tab. 2. Waloryzacja środowiska kulturowego – kryteria oceny
 Tab. 2. Cultural evaluation – criteria

	Kryteria oceny	Bonitacja punktowa
Zróżnicowanie elementów kulturowych w danej jednostce badawczej (sakralne np zabytkowe kościoły: drewniane lub murowane, kapliczki przydrożne, elementy świeckie: zabytkowe domy drewniane itd.)	Duże zróżnicowanie (powyżej 4 rodzajów obiektów kulturowych)	3
	Średnie zróżnicowanie (od 2 do 3 rodzajów obiektów kulturowych)	2
	Małe zróżnicowanie (1 rodzaj obiektu kulturowego)	1
	Brak elementów kulturowych	0
Występowanie elementów harmonijnych i dysharmonijnych	Występowanie elementów harmonijnych	3
	Dominacja elementów harmonijnych z niewielkim udzialem elementów dysharmonijnych	2
	Dominacja elementów dysharmonijnych z niewielkim udziałem elementów harmonijnych	1
Występowanie szlaków pieszych	Występowanie szlaków pieszych	1
	Brak szlaków pieszych	0
Występowanie szlaków rowerowych	Występowanie szlaków rowerowych	1
	Brak szlaków rowerowych	0
Występowanie szlaków konnych	Występowanie szlaków konnych	1
	Brak szlaków konnych	0
Zróżnicowanie szlaków turystycznych w badanej jednostce	Duże zróżnicowanie szlaków turystycznych (3 rodzaje szlaków)	3
	Średnie zróżnicowanie szlaków turystycznych (2 rodzaje szlaków)	2
	Małe zróżnicowanie szlaków (1 rodzaj)	1
	Brak szlaków turystycznych	0
Występowanie bazy noclegowej	Duże zróżnicowanie (3 rodzaje baz noclegowych np. gospodarstwa agroturystyczne, pensjonaty, hotele)	3
	Średnie zróżnicowanie (2 rodzaje bazy noclegowej)	2
	Małe zróżnicowanie (1 rodzaj bazy noclegowej)	1
	Brak bazy noclegowej	0

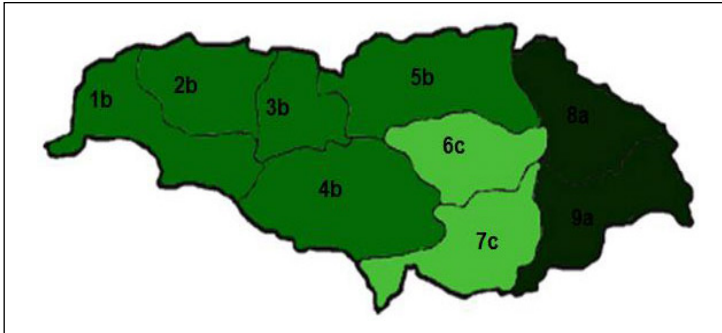
Wyniki badań

Struktura krajobrazu Ciężkowicko-Rożnowskiego Parku Krajobrazowego jest bardzo zróżnicowana. Na badanym terenie wyróżniono lasy, mozaikę pól uprawnych z łąkami i pastwiskami, dolinę rzeki Białej i osadnictwo. Występują tu liczne zbiorowiska leśne, tj. *Dentario glandulosae-Fagetum*, *Luzulo luzuloides-Fagetum*, *Galio rotundifolii-Abietetum*, *Tilio-Carpinetum*, *Leucobryo-Pinetum*, *Quercu roboris-Pinetum*, *Abieti-Piceetum*, *Carici remotae-Fraxinetum*, *Alnetum incanae*, a także łąki świeże (*Molinietum caeruleae*, *Filipendulo-Geraniatum*) i wilgotne (*Molinietum caeruleae*, *Filipendulo-Geraniatum*). Roślinność kserotermiczna reprezentowana jest przez zbiorowisko *Thalictro-Salvietum pratensis*. Roślinność wodna i przywodna występuje wzdłuż rzeki Białej i jej dopływów. Na terenie Ciężkowicko-Rożnowskiego Parku Krajobrazowego wyróżniono także inne formy ochrony przyrody, tj. rezerваты przyrody, stanowiska przyrody nieożywionej i pomniki przyrody. Pomniki przyrody znajdują się głównie w części wschodniej parku. Bardzo atrakcyjne wizualnie skały zbudowane z gruboziarnistego piaskowca ciężkowickiego występują w centralnej i południowej części badanego obszaru, m.in. na terenie rezerwatu przyrody Skamieniałe Miasto.

Środowisko kulturowe jest również zróżnicowane. Na badanym terenie znajdują się liczne zabytkowe kościoły drewniane i murowane oraz cmentarze z I wojny światowej. Obiekty świeckie reprezentowane są przez parki podworskie, muzea, pomniki pamięci narodowej czy zabytkowe rynki, np. w Ciężkowicach. Parki podworskie charakteryzują się unikatowymi walorami kulturowymi i przyrodniczymi. Obiekty te znajdują się w Boguniowicach, w Kaśnej Dolnej, w Jastrzębiej i Bieśniku.

Szlaki turystyczne są poprowadzone na terenie całego parku krajobrazowego. Dominują szlaki turystyki pieszej i rowerowej, natomiast brak jest szlaków turystycznych dostosowanych do jazdy konnej. W centralnej części parku znajdują się tylko dwie ścieżki dydaktyczne. Baza noclegowa jest średnio rozwinięta.

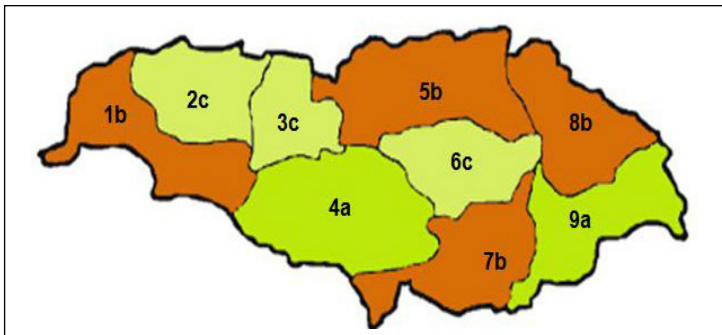
Na rycinach przedstawiono wyniki wykonanej waloryzacji przyrodniczej i kulturowej (ryc. 1, 2, 3, tab. 3).

1, 2, 3...– numery jednostek badawczych, a – jednostki badawcze o bardzo wysokich walorach przyrodniczych, b – jednostki badawcze o wysokich walorach przyrodniczych, c – jednostki badawcze o średnich walorach przyrodniczych. Brak jednostek badawczych o niskich walorach przyrodniczych

Ryc. 1. Wyniki waloryzacji środowiska przyrodniczego

Fig. 1. Results of natural environment evaluation

1, 2, 3...– numery jednostek badawczych a – jednostki badawcze o bardzo wysokich walorach kulturowych b – jednostki badawcze o wysokich walorach kulturowych c – jednostki badawcze o średnich walorach kulturowych. Brak jednostek badawczych o niskich walorach przyrodniczych

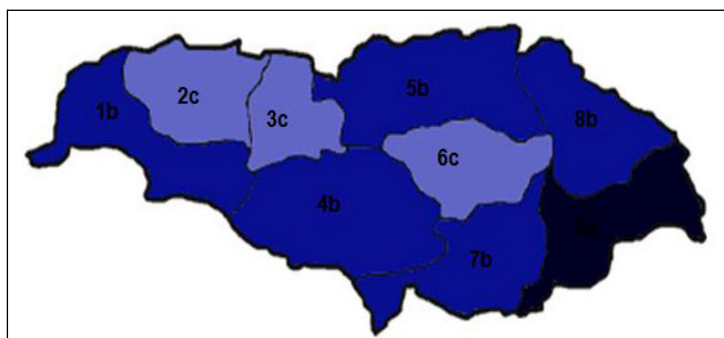
Ryc. 2. Wyniki waloryzacji środowiska kulturowego

Fig. 2. Results of cultural environment evaluation

Tab. 3. Wyniki zastosowanej bonitacji punktowej
 Tab. 3. Results of used bonitation assessment

Numer jednostek badawczych	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Waloryzacja środowiska przyrodniczego	7	8	9	8	8	6	6	10	10
Waloryzacja środowiska kulturowego	10	7	6	13	12	8	11	11	13
Suma punktów	17b	15c	15c	21b	20b	14c	17b	21b	23a

a – jednostki badawcze o bardzo wysokich walorach przyrodniczo-kulturowych, b – jednostki badawcze o wysokich walorach przyrodniczo-kulturowych, c – jednostki badawcze o średnich walorach przyrodniczo-kulturowych

1, 2, 3... – numery jednostek badawczych, a – jednostki badawcze o bardzo wysokich walorach przyrodniczo-kulturowych, b – jednostki badawcze o wysokich walorach przyrodniczo-kulturowych, c – jednostki badawcze o średnich walorach przyrodniczo-kulturowych. Brak jednostek badawczych o niskich walorach przyrodniczo-kulturowych

Ryc. 3. Obszary (jednostki badawcze) o zróżnicowanych wartościach przyrodniczo-kulturowych dla potrzeb turystyki
 Fig. 3. Areas (landscape units) with different natural and cultural evaluation for tourism

Na terenie Ciężkowicko-Rożnowskiego Parku Krajobrazowego dominują obszary (jednostki badawcze) o wysokich walorach środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Wnioski

1. Ciężkowicko-Rożnowski Park Krajobrazowy charakteryzuje się wysokimi walorami środowiska przyrodniczego i kulturowego.
2. Duże zróżnicowanie elementów przyrodniczych i kulturowych ma wpływ na atrakcyjność turystyczną badanego obszaru.
3. Otrzymane wyniki powinny być, zdaniem autorów, wykorzystane do potrzeb dalszego rozwoju turystyki na terenie Ciężkowicko-Rożnowskiego Parku Krajobrazowego.

Literatura

- Marciniak A., Pajowska J., Odrzywołek A. 1999. Plan Ochrony Ciężkowicko-Rożnowskiego Parku Krajobrazowego. Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego w Tarnowie
- Myga-Piątek U. 2011. Koncepcja zrównoważonego rozwoju w turystyce. The Concept of Sustainable Development in Tourism. *Problemy Ekorozwoju – Problems of sustainable development* 6 (1), p. 145–154
- Pawłowski A. 2006. Wielowymiarowość rozwoju zrównoważonego. W: *Problemy ekorozwoju / Problems of Sustainable Development*, 1 (1), p. 23–32.
- Żarska B. 2011. *Ochrona krajobrazu* Wyd. SGGW, p. 267.